

Lukácsi László

EGY ALSÓSZENTGYÖRGYI 1956-OS FORRADALMÁR EMLÉKEZETE

56 évvel az 1956-os „sajnyek” után még mindig nem got, nincs igazán feltárva és az azt követő megtor-kibeszedetlen múlt tisztázása-a jászalsószentgyörgyi Lu-bemutatásával, aki falujában lett az 1956-os forradalom-gyerek voltam, és csak any-hogy „ő volt az, aki leverte a lagot”. Persze ma már tudjuk, ez volt a legnagyobb „bűne”, amiért meghurcolták a forradalom leverése után.

nálatos októberi esemé- kapott kellő nyilvánossá- a forradalom időszaká, lás éveit. Az alábbi írás a hoz szeretne hozzájárulni dányi Kálmán sorsának akaratlanul is főszereplője nak. Én akkoriban még kis- nyit hallottam róla suttogni, tanácssházáról a vörös csil- hogy nem ő volt, de nem is

Az 50. évforduló kapcsán 2006-ban szerettem volna vele egy riportot készíteni a helyi újság számára, amit ő vállalt is, de betegsége miatt erre nem került sor. Tudtam róla, hogy szeret írogatni, versei időnként meg is jelentek az újságban, és arra kértem írja le visszaemlékezését 1956-ról. Sajnos ő hosszú betegség után 2011 őszén elhunyt, de özvegye eljuttatta hozzám emlékiratát, melyben egész élete történetét leírta.

Ludányi Kálmán 1918-ban született Jászalsószentgyörgyön, háromholdas parasztcsalád hatodik gyermekeként, és élte a két világháború közötti szegény parasztye- rekek tipikus sorsát. Szeretett volna továbbtanulni, de akkor az nem adatott meg egy parasztyereknek. 1940-ben bevonult katonának, és harcolt a Kárpátoktól a Donig, onnan vissza az Adriáig. Kalandos körülmények között Tito partizánhadseregébe ke- rült, ahol súlyosan megsebesült. 1945 júniusában került haza a varazsdi kórházból. A földosztáskor a szászberki uradalomból apja kapott 14 hold földet, és ezen gazdálko- dott a család. Még a háború előtt elvégezte a kétéves ezüstkalászos gazdatanfolyamot zöldség-és gyümölcsstermelő szakon, és így – szorgalma szakértelemmel párosulva – viszonylag jövedelmező kisgazdaságot hozott létre. 1945 őszén belépett a pártba, és megalakította a MADISZ-t, a párt ifjúsági szervezetét, melyben a község újjáépítésé- ben, a fiatalok művelődési, szórakozási lehetőségének megteremtésében, valamint az agitációs munkában vett részt. Ludányi Kálmán környezetéből elsősorban intelligen- ciája révén emelkedett ki. Ennek tudható be, hogy a tanácssházán a Közellátási Hivatal vezetője lett, majd a Földműves szövetkezet első ügyvezetője is ő volt, ahonnan párt- utasításra – nem tudni miért – leváltották. Ez után teljes energiájával a kertészkedéssel foglalkozott a saját földjén. (Amelyet később persze be kellett adnia a tsz-be.) Így érkezett el 1956 ősze, és vele az ő kálváriája. Írásának ezt a részét szó szerint ismertem, annál is inkább, mert ma is keveset tudunk még arról, hogy a Jászországban ’56-ot

követően a hatalom gépezete hogyan is működött, arrogáns és cinikus módon milyen kis ügyekből kreáltak bűnvádi eljárást.

„Sajnos az életemben mindig akkor következett be kellemetlenség, amikor már kezdem jó irányba haladni. 1956 őszén hívtattak a tanácshoz, hogy a tanácsnak ásatni kell egy 8 méteres, mély dögkutat, de vízszivattyú nélkül ez nem megy. A faluban egyedül én rendelkeztem olyan berendezéssel, ami a víz kiszivattyúzásához megfelelt. A tanácselnökkel megegyeztünk a bérben, és csináltuk a kutat. Október 23-án fejeztük be. Bepakoltunk a kútcsináló munkásokkal, hogy másnap, október 24-én együtt bemegegyünk a tanácshoz a munkabérünkért. Amikor odaértünk senki nem volt a hivatalban, csupán a kisbíróval találkoztunk, aki azt mondta menjünk a mozi helyiségébe, mert mindenki ott van a forradalmi gyűlésen. Ekkor mondta az egyik munkatársunk, hogy ő reggel hallotta a rádióban, hogy Pesten forradalom van. Nem volt mit tennünk, menjünk el a gyűlésre, majd utána elintézzük a munkabért. Amikor a terembe beértünk jó puskaporos volt a hangulat. A tanácselnök pont akkor olvasta fel a budapesti forradalmi tanács 12 pontban összefoglalt követelését. Úgy látszott a jelenlévőket nem nagyon érdekelte a felolvasás, mert egyre jobban kiabálták: „Ez a haza magyar haza, minden ruszki menjen haza, le a kommunistákkal”. Lökdözték azokat a párttagokat, akik jelen voltak. Amikor kissé csendesebb volt a terem, felszóltam: „Nem azért van forradalom, hogy agyonverjük egymást. Inkább hallgassunk az újság felhívására, válasszuk meg a forradalmi tanácsot, mondjunk neveket, és utána szavazzunk”. Legelső legyen az elnökjelölt, ez volt dr. Csala László orvos. Ő megköszönte, de nem vállalhatja orvosi kötelezettsége mellett. Dr. Maczkó Sándor állatorvos is megköszönte, de nemet mondott. Következő Frantsik József iskolaigazgató, ő sem vállalta, de javaslatát van: „Itt ül mellettem – mondja – Ludányi Kálmán barátom, ő független ember, és ismeretes is a tanácsi munkában, mivel ott dolgozott.” Ezután választottunk még 12 tanácstagot, 6 rendfelügyelőt, és azoknak egy parancsnokot. Azt javasoltam, hogy mi, a megválasztottak menjünk a tanácsházára, és beszéljük meg, mit tegyünk, hogy a faluban a forradalom ideje alatt béke és rend legyen. Másnap felvettük a kapcsolatot a járási forradalmi tanácscsal, hogy mitévők legyünk? Azt mondták várni kell, mert ők maguk is tanácstalanok.

Eközben nálunk már bekövetkezett egy rendbontás. A párttitkár lakásába az ablakon keresztül bedobtak egy fél téglát. Erre az egyik vadász kijelentette, hogyha vele illet tennének biztos, hogy rálőne. Megmagyaráztuk, hogy a puskák itt lesznek bezárva egy pánccél szekrénybe. Amíg néhányan azon gondolkodtunk, hogyan lehetne a nyugalmat megőrizni a faluban, addig a helyi Vöröskeresztes szervezet aktivistái gyűlést szerveztek a budapesti forradalmisták megsegélyezésére. Nem tudom hogyan csinálták, de egy fél nap alatt két teherautóra való élelmiszert gyűjtöttek össze. A gond az volt, hogy hogyan jut ez fel Budapestre. Két lehetőség volt, az egyik Egri György magánfuvarozó, a másik a malom lisztszállító autója. Mindkettő önként vállalta az élelem Pestre szállítását. Még aznap felraktuk az autóra, aztán másnap reggel 4 óra körül elindult a szállítmány.

További gondunk az volt, hogy épségben hazaérjenek a szállítók, akik rendben vissza

is érkeztek. Azért késtek, mert olyan káosz volt Pesten, hogy senki sem tudta ki veszi át a szállítmányt. Végre néhány karszalagos ember jelentkezett nemzetőr igazolvánnyal. Ők egy élelmiszer raktárnak kinevezett iskolába irányították a szállítmányt és az ott működő vöröskeresztes aktívák átvették az élelmiszert, amit megfelelően dokumentáltak is. Sajnos néhány nap múlva, az a hír terjedt el, hogy az ország egyes részeit, főleg Budapestet orosz katonák szállták meg, és valószínűleg be fognak avatkozni a forradalomba. Ez gyorsan megtörtént. November 9-én már vége lett a forradalomnak. Nálunk is megjelentek a pufajkás verőlegények, és visszaállt a régi apparátus.

Egy héttel később, éjjel a lakásomba jöttek a pufajkások, bevittek a tanácsházára, ahol kikérdeztek. Reggel csak annyit mondtak, hogy az a szerencsém, hogy ebben a faluban nem történt semmi, és elengedtek. Azt hittem ennyivel megúsztam az ügyet. Karácsony előtt azonban megint jöttek, de ekkor már felraktak egy ponyvás autóra. A kocsin már annyian voltak, hogy leülni sem lehetett, én voltam az utolsó utas. A Jászapáti Parancsnokságra vittek, ott már nem voltak túl előzékenyek. Éjjel megkezdődött a kihallgatás, bármit feleltünk, semmi sem volt kielégítő. Azt mondták nyújtsam ki a kezem, amikor kinyújtottam két gumibotos legény mellém állt, és teljes erőből verték a tenyerem. Összeszorítottam a fogam és megpróbáltam nem ordítani. „Nagyon bírod Te ezt, Elnök”, mondta az egyik, és tovább ütöttek. 72-ig tudtam számolni az ütésekkel, akkor már nem bírtam tartani a kezem, összecsucloztam, ők meg csak vertek tovább, a karomat, a lábamat, a hátamat. Fogalmam sem volt meddig ütöttek, majd kivonszoltak egy nagyobb terembe, ahol már több agyonkínzott ember volt. Belöktek és otthagytak. Senki nem volt olyan állapotban, hogy megkérdezze, ki kicsoda. Ezek után még jó néhány sorstársat löktek be. Már alkonyodott az idő, amikor elengedtek bennünket, hogy mehetünk haza. Amikor kitámolyogtunk, kérdeztük egymást, hogy ki hová való. Mindannyian a környékbeli falvakból valók voltunk. Mielőtt elindultunk, figyelmeztettek bennünket, hogy csak gyalog mehetünk haza. Aki megpróbál vonatra, vagy buszra szállni, azt az ott posztoló rendőrök visszahozzák. Amikor már jól szétszéledtünk, odajött hozzám egy falumbéli ember, Szécsényi József.

– Hát Te, hogy kerülsz ide – kérdeztem.

– Ahogy Te – felelte. Amikor téged felraktak, én már az autón voltam, de nem mertelek megszólítani, mert egy pufajkás ott ült köztünk.

Nem nagyon szoktam örülni a mások, vagy a saját szerencsétlenségemnek, de most megörültem a találkozásnak, mert az előttem álló 16 km-t nem egyedül kellett megtennem. Baktattunk hazafelé szóltanul az agyonra elázott földúton. Szerencsére mindkettőnkön gumicsizma volt, így legalább nem ázott el a lábunk. Éjjel már javában elmúlt, mikor hazaértünk. Az asszony nem akart beengedni, azt mondta nem ismer meg. Amikor megtisztálgodtam, beültem egy fotelbe, és úgy elaludtam, hogy nem is vacsoráztam, pedig már egy napja nem ettem.

Utána egy darabig felém sem néztek, azt hittem ezzel letudódott a forradalmi ügyem. Sajnos nem így lett.

1957 januárjában újra jött a ponyvás autó. Kiadták az utasítást, csomagoljak be váltó fehérműt, pokrócfélét takarónak, majd felszállás az autóra. A kocsin tömve volt

ismeretlen egyénekkel, egy csomó hallgató ember. Senki senkivel nem beszélhetett, mert ott volt köztünk egy géppisztolyos. Rövidesen egy nagyvárosba értünk. A kocsi megállt egy tágas udvaron, ahol le kellett szállni. Itt már több százan voltak. Szolnokiak is akadtak, tőlük tudtuk meg, hogy egy szolnoki volt katonai laktanya udvarán vagyunk. Itt felsorakoztattak bennünket egy-egy szakasz formában, mégpedig úgy, hogy egy járasterületről valók egy csoportban maradjanak. Ekkor egy magasabb rangú rendőrtiszt bejelentette, hogy fel fogja olvasni az ügyészség és a Szolnok Megyei Rendőrkapitányság közös parancsát, mely szerint a rendőrparancsnokság, egyetértve a megyei ügyészséggel, internálási eljárást foganatosít ellenünk. Az internálás ideje határozatlan, addig fog tartani, amíg az ellenünk indított ügyészségi eljárást a bíróság megtárgyalja. Az internálás helye Kistarcsa internáló tábor. Most pedig mindenki fel fog szállni arra az autóra, amelyet az intézkedő rendőr kijelöl. A felszállás megtörtént, irány Kistarcsa. Amikor odaértünk, leponyvázott autók álltak sorban, úgy engedték be a kocsikat, ahogy az emberek elhelyezése haladt. Mindenkit megkérdeztek, van-e valami betegsége. Akinek volt, azt félreállították. Úgy éjjel egy óra lehetett, mikor a mi autónkra is sor került. Ugyanazok a személyek voltak, akiket a jászapáti járásban begyűjtöttek, és akiket válogatás nélkül irányítottak egy elhelyezési körletbe. Ez volt a COMFORT. Szerencsénkre a WC nem a szobában volt. Egy jászkiséri állatorvossal dr. Bolock Józseffel kerültünk egy szobába, aki hat évvel volt idősebb nálam. Mivel én voltam a fiatalabb, enyém lett a felső ágy. Jól összebarátkoztunk, túl sok vita nem is lehetett köztünk. Amikor a napi séta volt, 5 szoba sétált egyszerre. Mivel a szobánkban húszan voltunk, egy századot alakítottak ki belőlünk. Három század sétált egyszerre. Előfordult, hogy díszmenet volt egy emelvény előtt, ahol rendőrtisztek ültek és énekelniünk kellett, hogy „Horthy Miklós katonája vagyok”. Az ellátás és tisztálkodás kb. az akkori honvédségnek felelt meg. Minden hónapban jöhetett látogató, legfeljebb két fő.

Így telt az idő, majd augusztus elején szabályos idézést kaptunk a Szolnoki Bíróságtól a tárgyalásra, amely augusztus 10-én kezdődött. A tárgyalásra csak azokat a személyeket vitték el, akiknek az ügyét tárgyalták. Úgy láttam, hogy a tárgyalás a vád súlyossága szerint történt, először a kevésbé súlyos vádakkal kezdték. Én egy jászapáti kéményseprővel voltam egy napon. Az ő bűne az volt, hogy Jászapáti a tömeg a Sztálin-szobrot akarta ledönteni, de a magassága miatt nem tudták a szobor nyakára kötni a kötelet. Szerencsétlenségére ő pont odament, vállán egy 3 m-es létrával. A tömeg közrefogta és kényszerítette, hogy kösse fel a kötelet. Ő túlságosan nem is ellenkezett, mert neki sem tetszett a szobor, ezért engedett a kényszernek, és felkötötte a kötelet. Valaki lefénnyképezte az eseményt, a kép az ügyészséghez került, így meg sem próbálta letagadni, hogy ő volt a tettes. Az ítélet 6 hónap. Máris kezdődött az én tárgyalásom.

Ez kissé hosszadalmasabb lett. A helyi párt két tanút küldött be. Vádiratom szerint én szerveztem meg a mi falunkban az ellenforradalmat, és olvastam fel a 12 pontot, amit az ellenforradalmárok követeltek, én lázítottam a gyűlésen a tömeget, hogy szovjetellenes jelszavakat skandáljanak. Én ezeket tagadtam, mert nem volt igaz. Engem azok a tanúk igazoltak volna, akikkel a kútnál dolgoztam, de őket be sem idézték.

Ellenem beküldött első tanú a tanácselnök volt, aki teljesen azt vallotta, ami a vádiratban volt, hiába tiltakoztam. A második tanú a tanácselnök-helyettes a valóságnak megfelelő vallomást tett, ami teljesen ellenkezője volt az előbbi tanúvallomásnak. A bíró ezért a két tanú szembesítését rendelte el. Olyan közel állította szembe egymással a két tanút, hogy az orruk majdnem összeért.

Kérdés az elnökhelyetteshez:

– Ki szervezte meg a forradalmi gyűlést Jászalsószentgyörgyön?

Válasz:

– A jászapáti járási pártbizottság, azzal az elképzeléssel, hogy ha olyan vezetőséget sikerül választani, akik legalább pártsemlegesek, a párt marad továbbra is irányító szerv, vagyis kezükben marad a forradalom.

Második kérdés:

– Ki olvasta fel a forradalmi követeléseket, melyek a Szolnok megyei újságban jelentek meg?

Válasz:

– A tanácselnök.

Kérdés:

– Honnan vette elő az újságot?

Válasz:

– A zsebéből.

– Köszönöm, elmehetnek.

A bíróság szünetet rendelt el, félóra múlva bevonult ítélethirdetésre:

– A bíróság Ludányi Kálmán vádlottat a bizonyítási eljárás alapján az ellenforradalmi gyűlés megszervezése vádjá alól felmenti. Elmarasztalja viszont lázítás büntette miatt, 6 hónapi börtönbüntetésre ítéli, melyet az eddig előzetes letartóztatásban töltött idő miatt letöltött börtönbüntetésnek nyilvánít. Elrendeli a vádlott azonnali szabadlábra helyezését. Amikor visszakísértek a zárkába, már ki volt töltve a szabaduló levell. Átvettem értékeimet, aláírtam, hogy egészségesen távozom.

Az örömöm, hogy mégse legyen teljes, még történt egy kis bosszantó dolog. Mintegy húsz fős tömegben vártam a buszt, amikor valaki a két kezével megfogta a kezemet és örömet színlelve mondta:

– Édes komám, végre kisült az igazság.

Ez a „jóakaróm” a tanácselnök volt, aki azelőtt egy órával legszívesebben életfogytiglanra szeretett volna becsukatni. Én meg legszívesebben képen vágtam volna, de a hátam mögött ott állt figyelmeztetőül a bírósági épület kapuja. Szerencsésen megérkeztem a falumba, és mivel a lakásomra úgy jutottam, hogy a szüleim háza utamba esett, ezért őket látogattam meg először.,,

Ludányi Kálmán életpályája a Kádár-rendszer konszolidációja után révbe ért, sőt felfelé ívelőnek látszott kezdetben. A Petőfi Tsz kertészeti szakágzatának vezetőjeként olyan sikeres tevékenységet folytatott, melynek köszönhetően a tsz. gazdasági eredményei megszilárdultak a 60-as években. Nagy szó volt ez akkoriban, hiszen a

hagyományos növényi kultúrák mellett nemcsak a belföldi piacokra, hanem szovjet exportra is termesztettek zöldséget a tsz-ben. A kertészet 100 holdon 110 dolgozót – többnyire női munkaerőt – foglalkoztatott. Ludányi Kálmánt még ma is úgy emlegetik a községben, hogy azóta sem láttak még olyan szép zöldpaprikát, mint amelyet ő tudott termesztetni. El volt látva a falu bőven a különböző zöldségfélékből. Emiatt, de emberi magatartása miatt is köztiszteletnek örvendhetett Ludányi Kálmán. A tsz vezetése is többször elismerte munkáját.

Ám jött az 1966-os év, a forradalom 10. évfordulója és a pártkongresszus éve. A hatalom „reszketni méltóztatott”, és úgy látta jónak, ha ez alkalomból félre állítja az „ellenforradalom” alatt kompromittálódott elemeket. Ludányi Kálmánt és Tóth F. János anyagbeszerzőt, aki szintén tagja volt 56-ban a forradalmi bizottságnak, leváltották beosztásukból. Grósz Ferenc, az akkori tsz-elnök hiába állt ki mellettük, hiába tartotta a hátát érdekükben a járási pártbizottság előtt, nem volt mit tenni a felsőbb szervek ellenében. Grósz Ferenc váratlanul elhunyt, és az új tsz-elnök nem ismerte Ludányi Kálmánt, aki úgy érezte, összeomlani látszik egész élete. Rendkívüli akaraterője és tanulni vágyása, szorgalma átsegítette a gondokon. Elvégzett egy hegesztő tanfolyamot, és a biztonság kedvéért még mozigépész tanfolyamot is befejezett. Az épülő sertéskombináton dolgozott hegesztőként, szabadidejében pedig a község új moziójában vetített az előadásokon. Évekkel később az új tsz-elnök, aki felfejlesztette minden területen a szövetkezetet, hívta volna vissza a kertészetbe, de ő azt válaszolta neki, hogy oda nem megy vissza, ahonnan őt egyszer már elküldték. 1981-től nyugdíjas lett, és ettől kezdődően a családjának élt.

Ludányi Kálmán kálváriáját a rendszerváltás után méltányolták.

1991. október 23-án 1956-os emlékérmét kapott a Magyar Köztársaság Elnöki Hivatalától. 2006. október 23-án a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége a Hazáért Érdemkeresztet adományozta részére emléklappal és emlékéremmel az 1956-os forradalomban és szabadságharcban való részvételéért. Az 50. évforduló alkalmából a SZABADSÁG HŐSE emlékéremmel tüntette ki a kormány Ludányi Kálmánt, „aki 1956 októberében, majd a megtorlás sötét korszakában a szabadság, az emberi méltóság és a nemzeti összefogás melletti kiállásával példát adott hazaszeretetből”. Kálmán bácsi élete végén készült emlékiratának zárógondolata az ő hitvallása és üzenete is egyben az utókornak:

„Az élet nehéz, küzdelmes, olykor életveszélyes útját is győztesként lehet megtenni kellő akarattal, kitartással, reménnyel és önbizalommal, mindig új és új célok kitűzésével.”